

گلستان

استان گلستان با مساحتی حدود ۲۲ هزار کیلومتر مربع در شمال ایران واقع شده است. این استان از شمال به جمهوری ترکمنستان، از جنوب به استان سمنان، از شرق به استان خراسان و از غرب به استان مازندران و دریای خزر محدود می شود. مرکز استان گلستان، شهر گرگان است و مهم ترین شهرهای آن عبارتند از: بندر ترکمن، بندر گز، علی آباد، کردکوی، مینودشت و گنبد کاووس.

فهرست وب سایت ها و خدمات الکترونیکی

موقعیت جغرافیایی

رشته کوه های البرز در قسمت جنوب و شرق استان گلستان به طور موازی و در جهت شرقی غربی کشیده شده است و از مرز استان مازندران و گلستان شروع شده و به صورت نواری هلالی امتداد یافته و در شرق و شمال شرقی استان به کوه های آلاداغ، بینالود و هزار مسجد در استان خراسان می پیوندند که کوه شاهکو، دراز نو، پیر گرده کوه، قلعه موران از ارتفاعات مهم استان محسوب می شود. قله کهکشان با ارتفاع ۳,۸۱۳ متر بین استان گلستان و سمنان قرار دارد که از مرتفع ترین قله های ایران به شمار می آید. به طور کلی جغرافیای طبیعی استان گلستان به سه بخش؛ ناحیه کوهستانی، کوهپایه ای و جلگه ای تقسیم شده است.

استان گلستان؛ با توجه به نحوه قرار گرفتن رشته کوه های البرز و جلگه های سواحل جنوبی و شرقی دریای خزر، و نیز با توجه به تاثیر عرض و ارتفاع جغرافیایی، دوری و نزدیکی به دریا، وجود بیابان های جنوبی ترکمنستان، وزش بادهای محلی و پوشش متراکم جنگلی، از نظر اقلیمی به سه قسمت: آب و هوای معتدل گرم و بارانی با زمستانی ملایم در حدفاصل بین قره سو و کوهستان، آب و هوای صحرایی گرم در ناحیه اترک و گرگان رود و آب و هوای بیابانی گرم و خشک با بارندگی کم در ناحیه کوچکی از شمال منطقه گرگان تقسیم می شود.

به طور کلی باید گفت استان گلستان در بیشتر قسمت ها دارای آب و هوای معتدل مدیترانه ای است ولی قسمت های جلگه ای و اراضی پست گرگان به لحاظ مجاورت با صحرای ترکمنستان، دوری از دریا و کاهش ارتفاعات، آب و هوای نیمه بیابانی و گرم دارد.

با توجه به موقعیت جغرافیایی و شرایط اقلیمی، این استان دارای رودخانه های پرآب و مهمی است که از ارتفاعات رشته کوه های البرز سرچشمه می گیرند و مهم ترین آن ها عبارتند از: رودخانه اترک، گرگان رود، قره

رودخانه اترک: از کوه های هزار مسجد خراسان سرچشمه گرفته و به دریای خزر می پیوندد. این رودخانه نزدیک ۱۲۰ کیلومتر، مرز آبی ایران و ترکمنستان را تشکیل می دهد و مهم ترین شاخه های آن شامل سومبار، آجی سو، آق سو و خرتوت هستند.

رودخانه گرگان رود: این رودخانه، از دامنه های شمالی البرز شرقی و دامنه های غربی بلندی های خراسان سرچشمه می گیرد و پس از به هم پیوستن رودهای کوچکی چون زاو، دوغ، تیل آباد، رامیان و محمد آباد به دریای خزر می ریزد.

سومین رودخانه بزرگ استان رود قره سو است که از کوه های النگ در رشته کوه های البرز شرقی سرچشمه می گیرد و پس از پیوستن رودخانه هایی مانند؛ کفشگیری، بالا جاده، مایان، چقر، شیر داربن، زیلان، خاصه رود، نوچمن، شوریان، زاو دشت و جردلی به خلیج گرگان می ریزد. مهم ترین شاخه های این رودخانه؛ شامل گرم دشت، چهل و چهار آب، شصت کلا، فسن رود، النگ دره، توشن و زیلرتو هستند.

پیشینه تاریخی

استان گلستان از در طول تاریخ و تا قرن هفتم هجری به نام ایالت گرگان و از آن پس تا آغاز قرن دهم به نام «استرآباد» شناخته می شد ولی در بیشتر نوشته های دوران اولیه اسلامی از آن با نام «جرجان» یاد شده است. این منطقه از اسفند سال ۱۳۱۶ «گرگان» نامیده شده است. براساس پژوهش های انجام گرفته در استان گلستان سابقه تاریخی این منطقه به حدود ۷ هزار سال پیش از میلاد می رسد. طبق آثار بدست آمده از «غار کیارام» واقع در «روستای فرنگ» بخش گالیکو گلستان از دیرباز محل سکونت انسان های دوره «پارینه سنگی میانه» و «جدید» بوده و از این لحاظ یکی از قدیمی ترین پناهگاه انسان های اولیه شناخته شده است. همچنین کاوش های «تورنگ تپه» در نزدیکی گرگان نشان می دهد که دیرینگی این منطقه دست کم به اندازه «شهر سوخته» در سیستان و بلوچستان است. اوستا کتاب زرتشتیان، «وهرکان» را نهمین سرزمین از مملکت شانزده گانه ای می داند که اهورامزاد آفرید. استان گلستان از زمان هخامنشیان به بعد، به صورت یک «ساتراپ یا ایالت» با ساختار اداری منظم درآمد. در این دوره «هیرکانی یا هیرکانیا» نامیده می شد و از معروفترین ایالت

های ایرانی به شمار می آمد. در سنگ‌نوشته‌های هخامنشی و از جمله سنگ‌نوشته‌ی داریوش در بیستون، نام این سرزمین «ورگانه» و در نوشته‌های پهلوی «گورکان» آمده است. در زمان حکومت هخامنشیان، مدتی «پدر داریوش هخامنشی» فرمان‌روای این منطقه بود. به عقیده مورخان؛ شهر باستانی استرآباد را خشایارشا به یادبود «زن یهودی» خود، که او را «استر» به معنای «ستاره» نام نهاده بود، ساخت. در دوران حکومت اشکانیان، دولت اشکانیان برای جلوگیری از حمله اقوام «هون» به خاک ایران دستور ساخت دیوار بزرگ در منطقه گرگان را داد که بعدها به «سد سکندر»، معروف شد. ساخت این دیوار در منطقه از نظر استراتژیکی اهمیت زیادی داشت به طوری که حتی در دوره‌ی ساسانیان نیز پیگیری شد و انوشیروان به بازسازی آن فرمان داده بود. همچنین این منطقه، در این دوره، محل استراحت پادشاهان اشکانی در فصل‌های بهار و تابستان محسوب می شد.

در دوران اسلامی و پس از ورود اعراب مسلمان؛ سرزمین گرگان در سال ۲۱ هـ.ق، فتح شد و در طول سال‌های حکومت امویان، این منطقه به پناهگاه علویان در آمد. قیام سرخ جامگان در عصر عباسیان و در زمان حکومت هارون الرشید در گرگان از مهم‌ترین وقایع این دوران به شمار می آید.

از مهم‌ترین سلسه‌های که توانست در این سرزمین حکومت قدرتمندی را تشکیل دهد، دولت آل زیار بود. قابوس بن وشمگیر، معروف‌ترین فرمانروای آل‌زیار؛ به دلیل علاقه‌ی زیادی که به علم و دانش داشت، جرجان را به محیطی امن برای جذب اندیشمندان و دانشمندانی چون ابوعلی سینا و ابوریحان بیرونی تبدیل کرده بود و برای پیشرفت علم در این منطقه اقدام‌های چشمگیری انجام داد که از آن جمله ساخت بنای برج قابوس و تالیف کتاب ارزشمند «قابوس‌نامه با پندهای حکیمانه» از میراث بزرگ این خاندان است.

اما؛ حمله مغول‌ها به ایران باعث از بین رفتن شکوه و عظمت و نیز ویرانی شهرهای جرجان شد و آبسکون هم که پناهگاه سلطان خوارزمشاهی شد، نتوانست پایگاه مقاومتی در برابر آنان گردد. این ویرانی‌ها حتی تا زمان حمله تیمور گورکان نیز ادامه داشت.

ولی؛ با روی کار آمدن دولت صفویه، بار دیگر ثبات و امنیت به این منطقه برگشت و با توجه به دیدگاه فرمانروایان صفوی، استرآباد لقب «دارالمونین» را به خود گرفت.

قاجارها که قبیله‌ای از «ترکمن‌های منطقه استرآباد یا گرگان» بودند، پس از حمله مغول به ایران و میان رودان به همراه چند طایفه دیگر ترکمن‌ها و تاتارها به شام مهاجرت کردند و زمانی که تیمور گورکانی به این منطقه حمله کرد قاجارها و دیگر طایفه‌های مهاجر را به اسارت گرفته و در سپس به «خانقاه صفوی» در «آذربادگان» بخشید. بعدها این طایفه، یکی از تشکیل‌دهندگان اصلی سپاه قزلباشان شدند. آقا محمد خان قاجار که از این طایفه بود، پس از سال‌ها گروگان در شیراز، توانست بعد از مرگ کریم خان زند، قدرت زمام‌داری در کشور را به دست گیرد و سلسه قاجاریه را پایه‌گذاری نماید.

توجه استعماری دولت روسیه تزاری به ایران باعث گردید ایالت استرآباد یکی از کانون‌های فعالیت روس‌ها در ایران قرار گیرد. آنها جزیره آشوراده را اشغال کرده و کنسولگری خود را در شهر استرآباد فعال نمودند. در بندرگز تاسیسات تجاری قرار داشت. در جریان تحولات اجتماعی دوران معاصر از جمله جنبش مشروطیت، مردم استرآباد دارای نقش ارزنده و مهمی بودند.

پس از پیروزی انقلاب اسلامی، بیش‌تر این روستاها دارای راه ارتباطی مناسب و شبکه‌ی آب، برق و ارتباط از راه دور شده‌اند. روستاییان به کار کشاورزی، باغداری، دامپروری، زنبورداری، پرورش کرم‌ابریشم، صنایع دستی، ماهیگیری و پرورش ماهی می‌پردازند و برخی از آنها نیز در کار جنگل‌داری به سازمان‌های مربوطه یاری

می‌رسانند.

استان گلستان، تا سال ۱۳۷۶ بخشی از استان مازندران بود، اما در همین سال بود که به صورت استانی مستقل تبدیل شد.

قوام وزبان

ساکنین استان گلستان در یک تقسیم بندی کلی به دو گروه عمده فارس ها و ترکمن ها تقسیم می شوند. البته بیشتر جمعیت منطقه را فارس ها تشکیل می دهند که خود شامل دو دسته؛ بومی و مهاجر هستند و در نواحی جنوبی و مرکزی استان مستقرند. ساکنین بومی منطقه بیشتر به گویش گرگانی، کتولی و مازندرانی تکلم می کنند. مهاجرین استان را نیز بیشتر از مهاجران سیستانی، سمنانی و خراسانی تشکیل می دهند. ترکمن ها به دو تیره؛ یموت و گوگلان تقسیم می شوند که در بخش مرکزی و شمالی استان ساکن هستند و به زبان ترکمنی صحبت می کنند. همچنین؛ از دیگر اقوام ساکن در استان می توان، کردها، ترکها یعنی آذربایجانی، قزلباش ها و قزاقها را نام برد.

موقعیت اجتماعی و اقتصادی

منطقه گرگان و دشت های شهرستانهای چون: گنبد، مینودشت، علی آباد، کردکوی، ترکمن و گرگان همواره یکی از قطبهای مهم اقتصادی کشور در زمینه های کشاورزی، دامداری و صنایع وابسته به آنها بوده است. محور فعالیت های اقتصادی استان گلستان، فعالیت کشاورزی است. این فعالیت شامل: زراعت، باغ داری، جنگل و مرتع، دام و طیور، شیلات و آبزیان است. کمی رطوبت، وسعت اراضی جلگه‌ای، تابستانهای گرم و خشک، به طور چشمگیری زمینه کشت گندم، پنبه، جو، سیب زمینی و دانه های روغنی چون سویا، آفتابگردان در استان به وجود آورده است. گندم، عمده ترین محصول زراعتی استان بوده که هم به صورت آبی و هم به صورت دیمی کشت شده و نسبت به کل کشور از عملکرد بالایی برخوردار است. در بخش باغداری؛ عمده ترین تولیدات باغی استان عبارت است از: هلو، آلو قطره طلا، پرتقال، نارنگی و توت نوغان.

در کنار بخش زراعت و باغداری، استان گلستان به علت دارا بودن شرایط مناسب آب و هوایی جهت کشت گیاهان علوفه ای و نیز فرآورده های فرعی آنها و نیز برخورداری از مراتع وسیع و مستعد، از موقعیت مناسبی برای پرورش انواع دام بهره مند است. فعالیت های دام پروری استان به طور عمده شامل: انواع دام و طیور، زنبور عسل، کرم ابریشم و آبزیان است. پرورش گاو بیشتر در کوهپایه‌های جنوبی و پرورش گوسفند و بز بیشتر در اراضی جلگه‌ای، و مرتعی رواج دارد. پرورش زنبور عسل، نیز به علت شرایط مساعد گیاهی و اقلیمی در نواحی کوهپایه‌ای و کوهستانی رواج و توسعه یافته و مراکز متعددی را به خود اختصاص داده است. در ضمن با توجه به شرایط آب و هوایی مناسب و رویش درختان توت، پرورش کرم ابریشم از گذشته‌های دور در این استان مرسوم بوده است. تنوع اقلیمی، شرایط خاص زیست محیطی، برخورداری از منابع آبی لازم؛ از جمله سواحل جنوب شرقی دریای خزر، وجود منطقه های آبی خلیج گرگان، تالاب گمیشان و محصورش دن توسط سه حوزه آبخیز گرگان رود، اترک و قره سو این منطقه را از نظر تولید انواع ماهی ها و آبزیان به منطقه مهم پرورش و

صید ماهی تبدیل کرده است. دو مرکز پرورش ماهیان خاویاری و یک مرکز پرورش ماهیان استخوانی در استان به کار تولید بچه ماهی می‌پردازند و این استان در تولید ماهیان گرمابی جایگاه چهارم را در کشور دارد. طرح پرورش ماهی قزل‌آلا در کشتزارها نیز در حال انجام است

صرف نظر از فعالیت کشاورزی و دام پروری؛ صنعت این استان، به خصوص، شهرستان گرگان بسیار متنوع است که هر یک به نوبه خود اهمیت اقتصادی مهمی دارند و به دو نوع کارخانه ای و دستی تقسیم می‌شود. از مهم‌ترین صنایع کارخانه‌ای می‌توان به کارخانه پنبه پاک‌کنی، آرد، نئوپان، قند، کنسرو، فیبر عایق، شیر پاستوریزه و مجموعه‌ای از کارگاه‌های ساخت ماشین‌آلات کشاورزی اشاره کرد

صنایع دستی استان گلستان، هرچند با گذشت زمان و تغییر در سبک زندگی، بخش‌هایی از آن به فراموشی سپرده شده، ولی هنوز حیات پررنگی داشته و گسترش بسیاری دارد. بافت انواع قالی و قالیچه توسط ترکمن‌های آق‌قلا، جاجیم در روستای زیارت گرگان، پارچه‌های ابریشمی شامل: لباس، روسری، شال گردن، چادر شب، نوار حاشیه ای لباس در روستای کسر، حوالی شهرستان کلالة حائز اهمیت است. از دیگر صنایع دستی استان می‌توان به: بافت نمد، سوزن دوزی یا سیاه دوزی، ساز سنتی و ساخت زیورآلات ترکمنی اشاره کرد

غذاهای محلی

گل بورک، قاتیقلی بورک، خوراک بادمجان، کارتو شاکلی بورک، بورک قارچ، چکدرمه

سوغات

بخش شیرینی : شیرینی عسلی ، شیرینی گردویی روسی ، حلوای زنجبیلی ، حلوای گردویی ، پیشمه ، پادرازی نون عیدی یا کلمبو ، قطاب پشت زیک کنجدی
بخش صنایع دستی : جاجیم ، پشتی ترکمی ، فرش ترکمنی ، قارچین ، گلیم ، گلدون ، پارچه‌های سوزن دوزی شده ، پارچه‌های ابریشم دوزی شده ، زیورآلات ترکمنی ، آلات موسیقی ، شال و روسری ترکمنی

جاذبه‌های طبیعی گردشگری

بندر ترکمن: طبیعت روستای آشورا ده، حاشیه و ساحل دریای خزر، مجموعه تالاب های آق قلا و تالاب اترک، که شامل تالاب اینچه، تالاب آلما گل، تالاب اینچه برون، تالاب بی بی شیروان، تالاب آجی گل، تالاب نمک، تالاب دانشمند، تالاب گمیشان

بندر گز: حاشیه خلیج گرگان، سواحل شبه جزیره میانکاله، مجتمع ساحلی بندر گز، چشمه قلیقی، چشمه توسکا، حاشیه رود نوکنده، حاشیه رود جفا کنده، حاشیه رود گز، حاشیه رود ول افرا، حاشیه رود طناع

علی آباد: آبشار کبودوال، پارک جنگلی دلند، حاشیه رود چاه علی، حاشیه رود گرجوان، طبیعت دامنه کوه تکیانو، طبیعت دامنه کوه قرقلند، طبیعت دامنه کوه گل، طبیعت دامنه کوه نیله ته، طبیعت دو دهنه محمد آباد کتول، طبیعت روستای خولین دره، طبیعت روستای مایان، طبیعت روستای نرسو، طبیعت روستای ریگ چشمه، طبیعت منطقه کوهستانی چلچلی و شاه وار

کردکوی: آبشار دو آب، آبشار هفت طبقه، ارتفاعات ییلاقی درازنو معروف به بام گلستان، پارک جنگلی امام رضا (ع)، غار گنج خانه، غار جهان نما، طبیعت روستای رادکان، طبیعت روستای کنداب، حاشیه رودخانه رادکان، طبیعت روستای ییلاقی درازنو، منطقه حفاظت شده جهان نما

گرگان: آبشار کبود وال، آبشار شیرآباد، آبشار دوقلوی زیارت، آبشار باران کوه، آب گرم زیارت، پارک جنگلی النگ دره، پناهگاه حیات وحش میانکاله، تالاب گمیشان، دامنه کوه های گرگان، دریاچه آلا گل، دریاچه آلمای گل، دریاچه آجی گل، جنگل رنگو، جنگل ناهار خوران، جنگل نوده ملک، جنگل و باغ وحش قرق، جنگل شصت کلا، جزیره آشورا ده، طبیعت روستای چهار باغ، طبیعت روستای شاهکو

گنبد کاووس: آبشار شیرآباد، حاشیه رودخانه گنبد کاووس، حاشیه رودخانه دهانه، حاشیه رودخانه آق بند، حاشیه رودخانه کرنکی، حاشیه رودخانه قره ناوه، حاشیه رودخانه رامیان

مینودشت: آبشار حسینا، آبشار لوه، آبشار گلستان، آبشار آق سو، آبشار لولوم، آق چشمه مینودشت، پارک ملی گلستان، دامنه کوه ماران کوه، دامنه کوه نیلکوه، دره آلمه، دره آلی، دره آنسر، دره فرغون جنگل باقرآباد، جنگل تنگه چهل چای، چشمه لال، چشمه آب گرم دوزین، چراغ تپه، حاشیه رودخانه ماهی پران

جاذبه های تاریخی

بندر ترکمن: آرامگاه سیدی خوجه، آرامگاه بگ مراد ایشان سلاق، آرامگاه سید قلیچ ایشان، آرامگاه عبدالقادر آخوند داغستانی، آرامگاه مختوم علی فراغی و دولت محمد آزادی، آرامگاه مسکین قلیچ، آرامگاه حبی آنا، اسکله بندر ترکمن، بقایای شهر جرجان قدیم، تپه نمکزار، تپه گمش تپه کوچک، زیارتگاه آق امام مراوه تپه، زیارتگاه عالیخان بابا، زیارتگاه خالد نبی، زیارتگاه تکیه بابا، زیارتگاه یل پیر، زیارتگاه آق امام گنید، زیارتگاه قارانگی امام زیارتگاه ادريس بابا، زیارتگاه پیر آغاچ، زیارتگاه یعقوب نبی، زیارتگاه صالح نبی، زیارتگاه بهالدین، گورستان و تپه باستانی کوره سوو، گورستان یراوی در نزدیکی روستای آق بند، گورستان سرو اولیا، مسجد و مدرسه کریم ایشان

بندر گز: امام زاده حبیب الله نوکنده، امام زاده علی رضا سرطاق، امام زاده سفید چال، ساختمان گمرک سابق بندر گز، بقایای آتشکده قدیمی در رومار قلعه در روستای لیوان شرقی، قدیم قلعه در روستای سرمحله، روستای کهنه گلباد، گروستان پن خانی، عروس قلعه، جر کلباد، شش افرا، بزغاله تپه و منطقه توتستان در روستای کهنه کلباد، دین تپه در روستای کهنه کلباد، تپه عبداللهی، تپه سوت کویا، بنفشه تپه و مزنگ

علی آباد: امام زاده الازمن، امام زاده ساور کلاته، امام زاده آخران، امام زاده جعفر یا امام زاده گنو، امام زاده زیلان، امام زاده عبدالله، روستای تاریخی افرا تخته، کافر تپه

کردکوی: امام زاده طاهر، امام زاده ابراهیم، امام زاده مجید، امام زاده روشن آباد، امام زاده چهارکوه، امام زاده هزار منزل، امام زاده النگ، برج رادکان، دیوار شهر همیشه، زیارتگاه معصوم زاده سبز پوش، جاده شاه عباسی، شهر تاریخی همیشه، قلعه گبری

گراگان: آب بندان روستای محمد آباد، امام زاده بادوی اوزینه، امام زاده روشن آباد، امام زاده نور، امام زاده نه تن، امام زاده هندیجان، بازار نعل بندان، تپه معصوم زاده، پل آق قلا، تپه هزار پیچ، تپه صدا و سیما، تورنگ تپه، تپه قلعه خندان، سد اسکندری، کاروانسرای قزلق، کوی ویلا، کاخ اختصاصی، کاخ شاسمن، کاخ آغامحمدخان، کاروانسرای میدان عباسعلی، کاروانسرای رباط سفید، کاروانسرای قزلق، مسجد جامع، مسجد گلشن، مسجد امام حسن عسگری (ع)، مدرسه سردار، مدرسه دارالشفا

گنبد کاووس: امام زاده یحیی بن زید، بازار هفتگی و جمعه بازار، برج قابوس، بازارچه مرزی اینچه برون، یاریم تپه، قلعه بی بی شیروان، قلعه عطا آخوند، قلعه محمود، قلعه نهرکیزک، قلعه نور، قلعه سلطان علی، قلعه سارلی آخوند، قلعه کافر، قلعه محمد تپه، قلعه جیغ دیوار دفاعی اسکندر، گبری قلعه، مقبره قابوس بن وشمگیر، یاریم تپه

مینو دشت: آرامگاه مختوم قلی، امام زاده اسحاق، امام زاده موسی، بقعه بابا تکیه، بقعه سید حسن نبی،
زیارتگاه امام زاده جعفر، زیارتگاه امام عبدالله، زیارتگاه بی بی حلیمه، شهر تاریخی دشت حلقه، قلعه ماران، قلعه
سلیمان بوقه، مجموعه تاریخی فرهنگی خالد نبی، قلعه قافه